

קהל עדת ישורון

ירושלים

בס"ד שעור מורה מורינו הרב יהודה גנס שליט"א שבת אחו"ק תשע"ז:

קידוש, הבדלה וספירת העומר, איזו מצוה קודמת

- א. הנה במקומות שרגילים להתפלל ערבית מבעוד יום בערב שבת, יש על האדם להתחיל את סעודתו קודם שיגיע הזמן הסמוך לחובת ספירת העומר [דהיינו חצי שעה קודם צאת הכוכבים], משום שאם יגיע זמן זה אסור לו להתחיל את סעודתו עד שיגיע צאת הכוכבים שאז לאחר שיספור יתחיל את סעודתו.
- ב. ויש לעיין באם אירע כך, איך יעשה האדם, האם יקדים את הקידוש או את הספירה, ואמנם למנהגנו ליטול ידים קודם הקידוש בהכרח יקדים את הספירה לקידוש, שהלא אין לו להפסיק בספירה בין הקידוש לסעודה לאחר שנטל ידיו והרי אסור לו לאכול קודם הספירה וא"כ ע"כ יספור קודם קידוש, ומה שיש לדון הוא לנוהגים ליטול ידים אחר הקידוש, האם יקדימו את הספירה או את הקידוש.
- ג. והנה בתרומת הדשן¹ כתב שבביהכ"נ יש לקדש קודם הספירה משום שעילוי יומא עדיף [והובאו דבריו להלכה בשלחן ערוך²], ומסתבר לכאור' שלדבריו ה"ה כאן יקדש ואח"כ יספור את העומר קודם נטילת הידים.
- ד. וכעין זה יש לדון בדין נשים הרגילות לספור את העומר, ולא ספרו עד שהגיע זמן הקידוש האם יספרו קודם הקידוש, שלהנ"ל נראה לכאורה שימתינו עד לאחר הקידוש ורק אז יספרו.
- ה. ואמנם יש לדון, דהנה פשוט שכל דיני הקדימה הם כשמזדמנים ב' מצוות לאדם, אולם אין איסור לאדם להקדים דבר הרשות לפני מצוה, שבאופן זה לא נאמרו דיני קדימה כלל, וכמש"כ בשאגת אריה, ומעתה קצ"ע דשמא נשים שאינם חייבות כלל בספירת העומר, אף כשסופרות חשיבא מצותם כדבר הרשות שאין בו דין קדימה כלל, וצ"ע בזה. [אולם בפשטות נראה יותר דכיון דסוף סוף קיום מצוה יש כאן, אף שאין כאן חיוב מצוה יש כאן דין קדימה].
- ו. ובעיקר דברי התרומת הדשן יש לעיין, מדוע הוצרך התרוה"ד לתת טעם להקדים קידוש משום עילוי יומא, דלכאורה גם בלי זה, הלא בודאי קידוש של שבת תדיר הוא יותר מספירת העומר, ומטעם זה יש להקדימו לספירת העומר.
- ז. ואולי י"ל דהתרוה"ד הוצרך לטעם זה מחמת קידוש של יו"ט, שלכאור' הוא תדיר פחות מספירת העומר [שהרי סופרים את העומר מ"ט יום בשנה ואין מקדשים את ימים טובים אלא שבעה פעמים בשנה ובחול"ל י"ב ימים], ואעפ"כ יש להקדים את קידוש יו"ט [בליל שביעי של פסח] לספירה.
- ח. אולם באמת זה אינו, דאם באמת היתה מצות ספירת העומר נחשבת תדירה יותר ממצות קידוש של יו"ט היה לנו להקדים את הספירה לקידוש, דהלא כבר כתבו האחרונים [הט"ז והגר"א³] שמעלת תדיר קודמת למעלת עילוי יומא, וכדמוכח מכך

¹ חלק א' סימן ס'.

² יו"ט תפ"ט.

³ או"ח סי' תרפ"ב.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

שמקדימים בקידוש את ברכת הגפן לברכת הקידוש, וע"כ שאין הספירה נחשבת תדירה יותר מהקידוש.

ט. ועל כרחק שקידוש של יו"ט אינו נחשב לאינו תדיר מול הספירה, ובטעם הדבר י"ל בב' אופנים: א] שמצות קידוש שבת ומצות קידוש יו"ט נידונות כמצוה אחת,⁴ ומצות קידוש א"כ תדירה יותר ממצות הספירה. ב] על פי מה שכתב בערוך לנר⁵ להוכיח תדיר אינו נקבע לפי מספר הפעמים שאדם מקיים את המצוה, אלא מצוה תדירה היא מצוה שמקיימים אותה במשך תקופות שונות בשנה לעומת מצוה שמקיימים אותה רק בתקופה מסוימת,⁶ שלדבריו י"ל שקידוש של יו"ט המתקיים במשך תקופות שונות בשנה נחשב תדיר יותר מספירת העומר.⁷

י. אלא שמענתה הדרא קושיא לדוכתא, מדוע לא כתב התרוה"ד שיש להקדים קידוש לספירה משום תדיר, ושמא באמת יכל לכתוב כך, אלא שבא לומר שקידוש שונה מהבדלה, שבהבדלה למרות שהיא תדירה יש לאחזרה משום אפוקי יומא,⁸ משא"כ בקידוש, וצ"ע.⁹

יא. והנה המנהג הוא במוצאי שבת בו מברכים את ברכת הלבנה להקדים את ספירת העומר לברכת הלבנה, ולדברי הערוך לנר יש לעיין, דלכאוי' ברכת הלבנה נחשבת תדירה יותר שכן מצוותה בכל השנה, ומדוע שלא נקדים את ברכת הלבנה לספירת העומר.

יב. אלא די"ל בפשיטות, דהנה מבואר מדברי הירושלמי¹⁰ והרמב"ם¹¹ שאין מצוה לחפש את הלבנה ולברך עליה, אלא הרואה אותה בחידושה חייב לברך, ומעתה י"ל שכל שלא ראה אותה לא חלה עליו כלל מצות ברכת הלבנה ואין כאן דיני קדימה כלל.

יג. אולם בשו"ת נוב"י¹² כתב להקדים את ברכת הלבנה למקרא מגילה משום תדיר, ומשמע דלא ס"ל כסברא זו, ואולי כוונתו באופן שהקהל רואים את הלבנה מהחלון והתחייבו במצותה¹³, וצ"ב.

⁴ דלא מיבעיא לסוברים דקידוש דיו"ט מדאו', ואף הוא נלמד מזכור את יום השבת לקדשו דבודאי הוי מצוה אחת, אוחם גם לסוברים דהוא מדרבנן וכדכתבו הפוסקים בשם המ"מ, י"ל דגדר המצוה מדרבנן היא להרחיב את חובת קידוש דשבת, ועיין.

⁵ סוכה נ"ו.

⁶ וכעין זה מצינו בס' מטה אפרים סי' תקפ"א שכתב להקדים ברכי נפשי לאמירת לדוד ה' אורי וישעי, משום שברכי נפשי תדיר שהוא בכל ר"ח, למרות שאת לדוד אומרים הרבה יותר פעמים.

⁷ ואמנם עיין שאג"א סוף סימן כ"ב שמדבריו נראה להיפך.

[והנה עיקר ראיית הערוך"נ היא מדברי הגמ' בשבועות ט' דמוסף דר"ח מיקרי תדיר יותר ממוספי הרגלים, אף שיש יותר מוספים ברגלים, עיי"ש. ה. ולו"ד יש לדון קצת, דמאחר דברגלים יש מצוה בפני עצמה על כל רגל דייני' על כל רגל בפ"ע, ולכן ר"ח מיקרי תדיר טפי, ועיין.

⁸ כן הוא לתרוה"ד, אמנם הט"ז בס' תרפ"ב נקט שמעלת אפוקי יומא לא דוחה את מעלת תדיר, אלא די' להקדים הספירה, משום שחובתה חלה קודם הלילה משום תמימות.

⁹ ומהגר"ד וולפסון שליט"א שמעתי ש"ל דס"ל לתרוה"ד דקידוש של יו"ט וספיה"ע אין בהם תדיר זה לעומת זה, דלספירה יש מעלת ריבוי הספירות, ולקידוש יש מעלת ריבוי הזמנים, ולכן הוצרך לטעם עיולי יומא.

¹⁰ מס' ברכות פרק ט' הלכה ג'.

¹¹ הל' ברכות פ"י הט"ז.

¹² או"ח מהדו"ק סי' מ"א.

¹³ ומה"ט יש לדון בעיקר דבריו שכתב להפסיק באמצע קריאת המגילה לקידוש לבנה מטעם מצוה עוברת, דלכא' כ"ז שלא ראו הלבנה לא התחייבו כלל במצוה, אולם אם נימא דמיירי בראוה א"ש, ועיין.